

Dragica Haramija

Saša Vegri: *Naročje kamenčkov.*

Izbral, uredil in spremno besedo napisal Igor Saksida, ilustriral Damijan Stepančič.

Dob pri Domžalah: Miš, 2009.

Saša Vegri (1934–2010) je bilo umetniško ime pisateljice Albine Dobršek, poročene Vodopivec. Avtorica je izdala štiri mladinska dela v knjižni obliki, in sicer pravljico *Jure kvak kvak* ter tri pesniške zbirke, nekaj njenih besedil je doživelo revijalno objavo. Aprila 2009 je potekal simpozij z naslovom *Literarna in mentorska ustvarjalnost Saše Vegri* (referati so objavljeni v reviji *Otrok in knjiga*), na katerem je bilo predstavljeno raznoliko avtoričino delo na področju književnosti in mladinskega knjižničarstva. S stališča mladinske književnosti velja izpostaviti prispevka Marjane Kobe in Igorja Saksida, teoretika namreč soglasno ugotavljata kakovost pisateljčine mladinske književnosti. Ob analizi slikanice *Jure kvak kvak* Marjana Kobe (2009: 35–41) poudarja izvirnost vzorca te sodobne pravljice, ki parodira model ljudske pravljice ob upoštevanju kategorije igre kot posebne funkcije v motivno-tematskem postopku. Igor Saksida (2009: 42–53) v avtoričini mladinski poeziji zaznava raznolike pesniške pristope, ob čemer je jasno razviden premik od otroške igrivosti k perspektivi oporekanja. Avtor posebej opozarja na funkcijo dvogovora v njeni poeziji ter na likovne pesmi, ki so ob součinkovanju besedila in ilustracije v času nastanka predstavljale vrhunski dosežek.

Antologija *Naročje kamenčkov* je izšla ob avtoričinem jubileju, petinsedemdesetem rojstnem dnevu, zato je v knjigi zbranih petinsedemdeset pesmi, ki so predhodno izšle v sedmih pesniških zbirkah. V antologijo so uvrščene izbrane pesmi iz treh mladinskih pesniških zbirk (*Mama pravi, da v očkovi glavi* (1978), *To niso pesmi za otroke ali kako se dela otroke* (1983), *Kaj se zgodi, če kdo ne spi* (1990)) ter štirih pesniških zbirk za odrasle (*Mesečni konj* (1958), *Naplavljeni plen* (1961), *Zajtrkujem v urejenem naročju* (1967), *Ofelija in trojni aksel* (1977)). Antologijski izbor

je opravil Igor Saksida, zbirka pa je zastavljena veliko širše kot le prikaz avtoričine mladinske poezije. Avtor spremne besede skozi notranji monolog, v katerem se preizprašuje o poeziji, branju le-te in njenem doživljanju, pravzaprav polemizira s potencialnim bralcem in ga opogumlja, da je zmožen popolnoma samosvojega, enkratnega razumevanja poezije. Kajti poezija bralcu – v zameno za odprtost njegove duše – ponuja prav posebne bralne užitke. Takole pravi Saksida (2009: 111): “Poezija vzpostavlja posebno razmerje do jezika in sveta nasploh – zahteva, morda bolj kot druge književne zvrsti, sodelovanje bralca pri iskanju sporočila pesmi. To sporočilo ni nekaj v naprej danega: je – že zaradi rabe pesniškega jezika – zakrito, 'šifrirano', pogosto deluje kot nasprotje vsakdanjim vzorcem sporazumevanja in tudi logiki sveta.”

Pesmi so razvrščene v pet homogenih poglavij in niso preslikava iz posamezne avtoričine pesniške zbirke, temveč ustvarjajo nove tematsko zaokrožene cikle. Razdelki so tematsko-motivno različni, namenjeni so – vsaj v prvih izdajah avtoričinih pesniških zbirk – različnim naslovnikom, od otrok do odraslih, in so ločeni tudi likovno. Vsak razdelek ima naslov in uvodno pesem, oboje pa je oblikovano kot zapis v starinski knjigi ali, še bolj metaforično, v nekakšnem starinskem okencu, linici za radovedneže. Prvi trije razdelki predstavljajo prerez avtoričine mladinske poezije, medtem ko zadnja dva vključujeta predvsem pesmi iz zbirk za odrasle. Saksida je s takšnim izborom pesmi razširil bralno obzorje mladega bralca, hkrati pa je *Naročje kamenčkov* postala tudi antologija, zanimiva za odraslega bralca.

Prvi razdelek, *Zdravilne laži*, vsebuje pesmi, namenjene najmlajšim, zato se tudi teme vrtijo okrog majhnih vsakdanjih stvari: bolezni, strahu, staršev, trme.

Zakaj, kako in kaj je naslov drugega razdelka, v njem so zbrane pesmi o družinskih odnosih, prijateljstvu, ljubezni in spolnosti. Morebiti eno najlepših sporočil Saše Vegri je položeno v pesem *Prijatelj*: “Prijatelj navadno sedi / v isti klopi / in gleda enake reči / kot ti. / Prijatelj se nikoli / ne zmoti / in ne reče besede, / ki zaboli. / Prijatelj je tisti, / ki čaka, / ko vse drugo zbeži. / Prijatelj je tisti, / ki nikoli / na tebi / ne preizkuša pesti. / In končno, / pravi prijatelj / je vedno tam, / kamor ne upaš sam.”

V tretji razdelek z naslovom *Cica, ptica* so umeščene pesmi o odraščanju: o mladostnikih in njihovih težavah s samimi seboj in z okolico, pripadnosti prijateljstvu (to je največja vrednota), o zorenju v času odraščanja. Večino pesmi tega cikla predstavljajo pesmi iz *Knjige imen ali kaj je rekel praded* (prvotno uvrščene v izbor *Kaj se zgodi, če kdo ne spi*).

Bajke nočnih senc in *Moje naročje* sta razdelka izbrane poezije za odrasle. V pesmih avtorica odpira vprašanja medčloveških odnosov, njena izpovedna lega je mehka, svetla, prijazna. Pesmi sicer presegajo izkušnjijski svet mladega bralca, vendar lahko njegovo pozornost usmerjajo k čustveni toplini dvojine in odraslosti.

Poetika Saše Vegri je prepoznavna skozi ves njen opus, najsi gre za dela, namenjena odraslim ali otrokom. Njena poezija preigrava vse odtenke pozitivnega: prijaznost, dobrotljivost, zvestobo in druge humane perspektive, ki so postavljene v opozicijo negativnim: neprijaznost, celo hudobnost, vojne, smrt. Saša Vegri je prepoznavna po samosvoji metaforiki, kopici retoričnih vprašanj, hiperbolah in klimaksih. V večini pesmi je – kljub odpiranju pomembnih bivanjskih vprašanj – izpovedni ton humoren, svetel, kar daje tej poeziji večno mladost in življenjski elan.

Damijan Stepančič je dodal imenitne ilustracije, precej komično obarvane, ki se vsebinsko povezuje z izbrano poezijo. Uporabil je kombinacijo različnih likovnih tehnik, npr. risba s svinčnikom in kolažiranje, kolorirana risba ipd. Njegova dela sledijo vsebinski razporeditvi razdelkov: v prvih treh, v katerih so zbrane otroške in mladinske pesmi, jih je bistveno več kot v zadnjih dveh, v katerih je ilustracija manj podrobna in manj pripovedna, ponazarja namreč občutke in ne zgodbe, kar lahko opazujemo v prvih treh razdelkih. Zanimiv je Stepančičev prikaz razmerij, npr. veliko proti majhnemu (veliki, ukazovalni odrasli in majhni, v kot stisnjeni otroci ...), zaobljeno (prijazno) proti koničastemu (neprijaznemu).

Naročje kamenčkov je čudovit šopek poezije Saši Vegri, namenjen mladim in starejšim bralcem, kajti vsaka pesem v antologiji je kamenček, skupaj pa tvorijo pisani mozaik dragocene (otroške) poezije. Antologija je – nehote – postala tudi zadnje pred avtoričino smrtjo izdano delo Saše Vegri, tako je darilo postalo spomin: šopek poezije, položen na njen grob. Kot je zapisala pesnica v *Zakaj umirajo ljudje in zakaj se umre*: “Umre se tako, / pravzaprav enostavno / in lahko, / kar lepega dne / nekdo med nami / oči zapre, / zaspi in se ne zbudi.”